

УДК 371.134

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-77-59-64>

ГРИГОРІЙ ПУСТОВІТ

<https://orcid.org/0000-0001-7743-7831>

h.pustovit@gmail.com

доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного
університету
вул. Степани Бандери, 12, м. Рівне

ЮРІЙ КОНЯХІН

<https://orcid.org/0000-0001-6009-7244>

koniakhin@ukr.net

аспірант зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні
науки, викладач II категорії у Відокремленому
структурному підрозділі «Рівненський фаховий
коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування»
вул. Коперника, 44, м. Рівне

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ КОНСТРУКТИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

У статті на основі аналізу філософсько-культурологічних, психологічних та педагогічних наукових підходів, теорій та концепцій визначено характерні ознаки організаційно-педагогічних конструктів процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя історії під час вивчення фахових дисциплін у закладі вищої педагогічної освіти. Охарактеризовано сутнісні ознаки: першого організаційно-педагогічного конструкту, яким є зміст вищої освіти; наступним організаційно-педагогічним конструктом є утвердження нової генерації вчителів; третім організаційно-педагогічним конструктом є створення умов для самоорганізації і саморозвитку майбутніх учителів історії; четвертим організаційно-педагогічним конструктом є формування індивідуального стилю власної педагогічної діяльності. Доведено, що однією з провідних якостей майбутнього вчителя історії має бути готовність до продуктивної міжособистісної і міжкультурної комунікації, емоційно виваженої поведінки й власне позитивної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу за рахунок створення ним позитивної емоційно насиченої творчої атмосфери, ґрунтовного володіння способами самозбереження, як власного психічного здоров'я, так і психічного здоров'я інших.

Ключові слова: учитель історії, компетентність, організаційно-педагогічні конструкти, професійна підготовка, заклад вищої педагогічної освіти, гуманізація.

HRYHORII PUSTOVIT

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at
the Department of Theory and Methods of Education,
Rivne State University for the Humanities
vul. Stepana Bandery, 12, m. Rivne

YURIY KONIAKHIN

Postgraduate student in the speciality 011 Educational,
Pedagogical Sciences, Lecturer of the II Category at the
Separate Structural Subdivision Rivne Professional
College of the National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
vul. Kopernyka, 44, m. Rivne

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE HISTORY TEACHERS DURING THE STUDY OF SPECIALISED DISCIPLINES

The article is based on the analysis of philosophical, cultural, psychological, and pedagogical scientific approaches, theories, and concepts, and identifies the characteristic features of organisational and pedagogical constructs of the process of forming the professional competence of a future history teacher in the study of specialised disciplines in a higher pedagogical education institution. It is characterised by the essential features of the first organisational and pedagogical construct, namely the content of higher education; the next organisational and pedagogical construct is the establishment of a new generation of teachers; the third organisational and pedagogical construct is the creation of conditions for self-organisation and self-development of future history teachers; the fourth organisational and pedagogical construct is the formation of an individual style of personal pedagogical activity. The author proves that one of the leading qualities of a future history teacher should be the willingness to productive interpersonal and intercultural communication, emotionally balanced behaviour, and positive interaction with all participants of the educational process, by creating a positive emotionally intense creative atmosphere, profound knowledge of methods of self-preservation of both personal mental health and mental health of others. In this context, the professional competence of a future history teacher is treated as the ability to effectively execute their professional functions in the future and is ensured by the training of a particular specialist in a higher education institution, including the recognition of the value of work, the optimal processibility in the performance of future professional functions, professional ethics, and the mastery of self-regulation, self-organisation, and self-development.

Key words: future history teacher, competence, organisational and pedagogical constructs, professional training, higher pedagogical education institution, the content of higher education, to humanisation.

Проблема професійної підготовки вчителів історії в умовах реформування сучасної системи вищої освіти України відповідно до вимог і європейських освітніх стандартів набуває особливої актуальності. Сучасне українське суспільство, ураховуючи суттєві зміни у внутрішньо-політичному, економічному й соціальному житті, що пов'язані з агресією московії проти нашої держави,

детермінує нові стандарти професійної підготовки саме вчителя історії, формування його світоглядних, ціннісних і соціальних орієнтирів, рівня сформованості громадянської позиції та патріотизму.

За роки незалежності України обґрунтовано необхідність гуманізації сучасної філософії освіти як самостійної галузі науки, що вивчає найбільш загальні засади освіти людини XXI століття (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк, С. Сисоєва та ін.). Світоглядний підхід до розвитку гуманістичної педагогіки відображено в наукових працях Н. Бібік, О. Савченко, О. Сухомлинської.

Сучасні психологічні концепції і теорії ґрунтуються на філософії гуманізму, що розглядає людину як суб'єкта еволюції та найвищу цінність (Г. Балл, Е. І. Бех, С. Максименко, В. Панок, В. Рибалко та ін.).

Теоретико-прикладні основи професійної підготовки вчителя набули сьогодні особливої актуальності (І. Зязюн, А. Бойко, Р. Гуревич, Н. Ничкало, В. Пашенко, Н. Дем'яненко). Проблеми гуманізації професійного становлення вчителя розкрито в наукових працях О. Антонової, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, Ю. Мальованого, Г. Пустовіта).

Мета статті – на основі аналізу філософсько-культурологічних, психологічних та педагогічних наукових підходів, теорій та концепцій визначити характерні ознаки організаційно-педагогічних конструктів процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя історії під час вивчення фахових дисциплін у закладі вищої педагогічної освіти.

Нинішній етап професійної підготовки майбутнього вчителя історії передбачає насамперед упровадження в освітній процес закладу вищої педагогічної освіти низки концептуально важливих підходів, серед яких провідними є: системний, гуманістичний, компетентнісний, особистісно орієнтований, особистісно діяльнісний. Сам процес професійної підготовки має конструктивно вибудуватися відповідно до місії і візії закладу вищої педагогічної освіти та основних завдань, визначених Законом України «Про вищу освіту» [4].

Відповідно до основних положень та ідей Болонської декларації, суттєвих трансформацій набув сьогодні зміст професійної підготовки майбутнього вчителя історії в закладі вищої педагогічної освіти, в якому все більш чіткими стають вимоги щодо побудови гуманітарних знань, котрі мають бути вивільнені від застарілих соціально-ідеологічних міфів, неактуальних сьогодні теорій та концепцій. Такий підхід детермінує впровадження в освітній простір вищої школи парадигму випереджувального розвитку системи освіти в сучасному українському суспільстві. Підтвердженням важливості вирішення цієї проблеми є те, що нині відбувається суттєвий вплив освіти на формування інформаційного суспільства, сутність якого визначається не стільки рівнем і масштабом матеріального виробництва, скільки характером переорієнтації цінностей, розвитком соціальної активності й духовного зростання особистості як члена громадянського суспільства. Тим самим у сучасній системі вищої педагогічної освіти поступово створюються теоретичні й прикладні основи для формування у свідомості майбутнього вчителя історії над матеріальною системою індивідуальних соціальних цінностей і ціннісних орієнтацій. А це у свою чергу, визначає в системі їхньої професійної підготовки пріоритет не матеріальних потреб і мотивів та споживацьких інтересів, а оволодіння якісними знаннями й формування ефективної міжособистісної й міжкультурної комунікації, розвиток індивідуальної творчості та усвідомлення важливості власної соціальної активності. У такому контексті є всі підстави стверджувати про наявну сьогодні в системі вищої педагогічної освіти гуманістичну й особистісно орієнтовану професійну підготовку майбутнього вчителів історії, що за своїм змістом передбачає насамперед формування їхньої ціннісно-мотиваційної доміанти в усіх процесах життєтворчості. Як зазначає Л. Онищук, «...в умовах сьогодення гуманізацію освіти варто розглядати як багатовекторний соціально-психологічний процес утвердження гуманістичних цінностей, стимулів, мотивів поведінки, що спрямовується на олюднення цілісної картини світу, розвиток гуманістичного мислення і світогляду через варіативність і диференційованість навчання, навчальних програм і підручників, що забезпечить особистісний зміст освіти суб'єкта учіння, а відтак і розвиток його особистості» [9, с. 104].

У зв'язку з цим маємо акцентувати увагу на тому, що в схарактеризованих нижче організаційно-педагогічних конструктах ураховано теоретичні основи побудови змісту професійної підготовки майбутнього вчителя історії, зокрема, під час вивчення фахових дисциплін, що спрямовується на формування його професійної компетентності в закладі вищої педагогічної освіти.

Таким першим основоположним організаційно-педагогічним конструктом процесу формування компетентності майбутнього вчителя історії під час вивчення фахових дисциплін у закладі вищої педагогічної освіти є зміст вищої освіти. З точки зору гуманізації цього змісту, особливої актуальності набуває своєчасне виявлення природних задатків і потенційних можливостей майбутнього вчителя, що забезпечує ефективність процесів становлення й розвитку їхніх здібностей з орієнтацією на ті напрями й види майбутньої професійної діяльності, що відповідають їхнім освітнім потребам, мотивам та інтересам. Отже, можемо констатувати, що гуманізація вищої педагогічної освіти вимагає сьогодні суттєвих змін у конструюванні її змісту й

особливо значних змін у застосуванні ефективних підходів до її реалізації. Саме останнє викликано тим, що навіть сьогодні професійна освіта конструктивно вибудовується на історично усталеній предметній основі в структуруванні навчального змісту, тим самим практично відтворюючи лише один із процесів розвитку науки як інтеграцію й диференціацію наукових напрямів, котрі створюють наукове поле частково нового інтегрованого знання. Це спричиняє помітну дисгармонію в ієрархії цілей професійної підготовки майбутнього вчителя історії, оскільки враховуючи важливість упровадження гуманістичного підходу, поряд з системним, компетентнісним, особистісно орієнтованим і особистісно діяльним підходами, мова має йти про безумовну актуалізацію процесів гуманізації змісту такої підготовки. А відтак, умов ефективної реалізації й самореалізації їхніх інтересів і запитів, розвитку рефлексії та формування педагогічної майстерності. Отже, можемо констатувати, що такі зміни є екстраполяцією процесів гуманізації змісту освіти й виховання зростаючої особистості в освітньому просторі держави, а за переконанням І. Беха, є насамперед олюдненням освіти й освітньої діяльності та формуванням духовних цінностей молоді [1].

Водночас, гуманізація змісту вищої педагогічної освіти, зокрема й гуманізація процесів професійної підготовки майбутнього вчителя історії під час вивчення фахових дисциплін, не має бути ототожнена лише з певними, навіть інноваційними освітніми технологіями, формами чи методами ефективного формування їхньої професійної компетентності. Оскільки сьогодні освіта особистості в «...педагогічному процесі має розглядатись як синергетична, соціальна система, що саморозвивається» [6, с. 15].

А відтак, це зміна особистісних цінностей і ціннісних орієнтацій, в основі якої лежить перебудова особистісних ставлень майбутнього вчителя історії до якості здобутих ним фахових знань, умінь, навичок та певного педагогічного досвіду, як складових його професійної компетентності. У цьому контексті І. Зязюн зазначає, що процеси гуманізації мають суттєвий вплив на якість освіти майбутнього вчителя, однак рівень її засвоєння залежить від осмислення ним власної ідентичності, внутрішнього «Я», як результату «... прояву практичної дії вільної особистості в умовах освітнього процесу, основними ознаками якого є: орієнтація на діяльність творчого характеру; відповідальність за свої дії і вчинки; уміння усвідомлено й обґрунтовано здійснювати вибір оптимального варіанту поведінки з декількох можливих» [5, с. 20].

Ураховуючи зазначене вище, є підстави стверджувати про помітні сьогодні зміни традиційної парадигми професійної підготовки майбутнього вчителя історії, для якої характерним залишається універсальність діючих навчальних програм, стандартне оцінювання здобутих ними знань, сформованих умінь і навичок, за умови застосування викладачами закладу вищої освіти суто трансляційних форм передачі навчальної інформації й пасивного її сприйняття майбутніми вчителями історії тощо. Гуманістична парадигма передбачає суттєву індивідуалізацію й диференціацію процесу їхньої освіти, актуалізацію індивідуальних освітніх потреб і мотивів та розвиток особистісного творчого потенціалу. Ці процеси детермінують все помітніші позитивні зміни в характеристиці традиційного для нашої вітчизняної педагогічної науки й освітньої практики образу вчителя, який здебільшого на жаль поки що розглядається лише «джерелом» навчальної інформації, а своєю педагогічною діяльністю вносить корективи у процес освіти, виховання, розвитку й соціалізації учнів. Однак, суспільний розвиток і наслідки реформування освітньої системи на всіх рівнях її здійснення, дають підстави стверджувати про утвердження сьогодні нової генерації вчителів, оскільки від їхньої творчої активності, умотивованості на самостійне досягнення вищого рівня професіоналізму й педагогічної майстерності залежить і буде залежати в майбутньому якість власне їхньої освітньої діяльності і відповідно якість освіти, що здобувають учні [8].

Отже, саме цей аспект складає сутність наступного організаційно-педагогічного конструкту процесу формування компетентності майбутнього вчителя історії під час вивчення фахових дисциплін у закладі вищої педагогічної освіти. Отже, у межах професійної підготовки діяльність майбутнього вчителя історії, маєтись на увазі освітня, розвивальна, соціально адаптаційна тощо, розглядається нами насамперед як діяльність вільної людини, «... яка не пристосовується до чужої думки і чужих очікувань, а на основі власних роздумів формує свою позицію з певного питання» [5]. У такому контексті сутність усвідомлення, а сьогодні під впливом викликів і загроз, що характерні для українського суспільства, переосмислення такої невід'ємної риси соціального буття особистості, як свобода, полягає в тому, що її розглядають не як спосіб оволодіння майбутнім вчителем історії зовнішніми обставинами й контроль за їхнім станом, а як інструмент налагодження насамперед партнерських відносин з іншими учасниками освітнього процесу, соціальним оточенням, феноменами індивідуальної та суспільної свідомості, вибудованими на цінностях, ціннісних орієнтаціях, культурних надбаннях. Відтак, розуміння свободи майбутнього вчителя історії – це передусім процес його самоідентифікації, самовизначення й самостановлення завдяки вивільненню внутрішніх творчих потенцій, самоактуалізації й усвідомлення пріоритетного значення власної творчої діяльності як головної умови соціального буття [9].

Це дає підстави говорити про суб'єктність та інтерактивність під час професійної підготовки, що забезпечується завдяки налагодженню майбутнім учителем історії партнерських зв'язків і суб'єкт-

суб'єктної взаємодії. У цьому контексті маємо актуалізувати увагу на тому, що його суб'єктну позицію визначають насамперед пріоритетністю вже сформованих власних інтересів, освітніх потреб і мотивів, що передбачає право кожного на вільний вибір сутності й напрямів власної творчості для здобуття якісних фахових знань, здійснення усвідомленого вибору освітньої траєкторії та формування певного педагогічного досвіду й педагогічної майстерності. У такому розумінні проблеми, суб'єктна позиція майбутнього вчителя історії, розглядається як позиція його активного професійного самовиховання, що сприяє формуванню стійких переконань щодо самоцінності обраної педагогічної професії та педагогічної діяльності у цілому [2, с. 81-86].

Сучасні суспільні виклики й результати модернізації освіти ставлять нові вимоги не тільки й не стільки до професійних, скільки до особистих якостей майбутнього вчителя історії. Однією з провідних його якостей має бути готовність до продуктивної міжособистісної і міжкультурної комунікації, емоційно вираженої поведінки і власне позитивної взаємодії зі всіма учасниками освітнього процесу, за рахунок створення ним позитивної емоційно насиченої творчої атмосфери, ґрунтовного оволодіння способами самозбереження, як власного психічного здоров'я, так і психічного здоров'я інших.

Застосування нині фундаментальних підходів: системного, гуманістичного, компетентнісного, особистісно орієнтованого і особистісно діяльнісного, як ми зазначали вище, забезпечує ефективність процесів формування компетентності майбутнього вчителя історії під час вивчення фахових дисциплін у закладі вищої педагогічної освіти. Відповідно на такій основі здійснюється соціокультурна переорієнтація системи вищої освіти в контексті цих підходів, для якої характерним є вибудова нових стилів узаємовідношень і ставлень до людини й суспільства, до особистості вчителя і результатів його професійної діяльності. Головне – створення умов для їхньої самоорганізації й саморозвитку, що складає сутність наступного організаційно-педагогічного конструкту досліджуваного феномену. Відтак, основним завданням сучасної вищої педагогічної освіти стає максимальне розкриття творчого потенціалу кожного з майбутніх учителів історії, за умови їхньої самоорганізації й постійного самовдосконалення в усіх формах і технологіях власного професійного саморозвитку. Відповідно останнє, детермінує необхідність ефективного розв'язання двох ключових, узаємопов'язаних між собою завдань: першого, сутність якого полягає в соціально ціннісному розвитку й саморозвитку особистості майбутнього вчителя історії; другого, сутність якого характеризує професійне становлення і самостановлення в обраній галузі педагогічної діяльності. Зазначимо, що в змісті сучасних психолого-педагогічних теорій і концепцій професійної самоорганізації й саморозвитку майбутнього вчителя ці процеси не обмежуються лише роками навчання у вищому закладі педагогічної освіти, а продовжують вибудовуватися впродовж усього життя й професійної діяльності. Водночас одним із важливих критеріїв професіоналізму вчителя Н. Дуднік визначає комплекс системних умінь і навичок професійної самоорганізації, сутність якої розглядає як «...здатність такого вчителя ефективно вирішувати нагальні педагогічні й соціально-психологічні проблеми та виконувати свідому роботу над собою з метою всебічного розвитку, саморозвитку професійно необхідних рис характеру та здібностей для підвищення рівня власного професіоналізму» [3, с. 81-88].

Тому такі здатності майбутнього вчителя історії потребують наявності в нього сформованої стійкої самомотивації до здобуття якісних фахових знань, а також ґрунтовних умінь і навичок самоорганізації в набутті професійного досвіду й педагогічної майстерності, що в результаті забезпечує умови формування культури саморозвитку особистісного «Я», уже як «Я – професіонала».

Отже, самоорганізацію є підстави розглядати як мотиваційну й ціннісно-змістовну частину саморозвитку особистості, що передує або проявляється в конкретній предметно-діяльнісній активності того, хто навчається.

У структурі цього процесу можна виокремити декілька важливих етапів, від актуалізації (соціальна адаптація, індивідуалізація й самопізнання особистості, формування її потреб, мотивів та інтересів, обґрунтування цілей власної життєтворчої діяльності) й розгортання (реалізація цілей, самовибір моделі діяльності, самоаналіз, самоконтроль) до власне самостійного розв'язання майбутніми вчителями історії актуальної для них проблеми. І цей процес не завершується одномоментно, він детермінується становленням нової потреби в саморозвитку, а тому здійснюється впродовж усього життя й набуття професійної компетентності та педагогічної майстерності вчителя. У цьому контексті актуальною є позиція А. Смолюка, який вважає провідним у розумінні саморозвитку вчителя застосування синергетичного підходу. Оскільки на його думку, головним принципом синергетики є саморозвиток, тобто процес детермінований зсередини, а не ззовні. Саме застосування цього підходу дає змогу розкрити сутність процесів самоорганізації й саморозвитку особистості «...як складного шляху її проходження через численні кризи (точки біфуркації), особливо актуальні в юнацькому віці, коли молода людина виходить на життєвий шлях, робить безперервний вибір способу і стилю життя, професії, кола спілкування тощо» [11, с. 42].

Зразу ж маємо акцентувати увагу на тому, що ефективність і результативність цих процесів безпосередньо залежить від рівня сформованості саме тих умінь і практичних навичок, що дають змогу майбутньому вчителю історії самостійно вибудувати доцільне в кожній педагогічній ситуації цілепокладання, спланувати організацію власної діяльності, її скорегувати й удосконалити та здійснити контроль (індивідуальний моніторинг) й оцінку якості своєї освітньої діяльності. Саме тому йдеться про формування внутрішньої готовності й потреби самостійно, й головне свідомо проектувати свою діяльність, працювати над самоорганізацією і самовдосконаленням як особистісних, так і професійних якостей [7].

Важливе місце в процесі формування професійної компетентності майбутнього вчителя історії під час вивчення фахових дисциплін у закладі вищої педагогічної освіти належить формуванню індивідуального стилю власної педагогічної діяльності, що складає сутність наступного організаційно-педагогічного конструкту. У змісті попередніх організаційно-педагогічних конструктів ми зазначали, що ефективність освітньої діяльності майбутніх вчителів історії, набуття ними досвіду й елементів педагогічної майстерності залежить не тільки від здобутих якісних фахових знань, але обов'язково від наявності сформованого власного творчого потенціалу та особистісних потреб, мотивів та інтересів щодо побудови власного стилю діяльності й поведінки в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти. Відтак можемо розглядати процес формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів історії не як стихійний процес, що, на жаль, сьогодні відбувається досить часто, а як усвідомлену й цілеспрямовану діяльність майбутнього вчителя історії, що враховує власні потенційні можливості, вроджені особливості і якості, набуті в процесі навчання, суспільні вимоги щодо особистості сучасного вчителя. Тоді є підстави трактувати процес формування індивідуального стилю власної педагогічної діяльності як причину, і як наслідок індивідуального професійного становлення й розвитку майбутнього вчителя історії. Оскільки індивідуальний стиль його власної педагогічної діяльності є екстраполяцією процесів адаптації до освітнього середовища закладу вищої педагогічної освіти, що відображається безпосередньо в навчальній діяльності, а також у поведінці та налагодженні плідного педагогічного спілкування і взаємодії. Отже, можемо зробити висновок про те, що впродовж формування компетентності майбутнього вчителя історії під час вивчення фахових дисциплін найбільш ефективним у формуванні їхнього індивідуального стилю педагогічної діяльності є поєднання поведінки зі здатністю швидко та розсудливо реагувати на різні ситуації в процесі професійно педагогічної взаємодії з викладачами в закладі вищої педагогічної освіти. Саме від викладача на початковому етапі формування індивідуального стилю педагогічної діяльності залежить те, чи стане майбутній вчитель історії впевненим у своїх потенційних можливостях, високоосвіченим педагогом–професіоналом у своїй освітній царині. Урахування останнього, дає підстави схарактеризувати процес формування індивідуального стилю власної педагогічної діяльності як рух майбутнього вчителя історії від моделі «Я – реального» до моделі «Я – ідеального (надалі – професіонала)», до якої він буде наближатися протягом усіх років навчання в університеті. У цьому процесі провідним чинником ефективності стає наявний творчий потенціал майбутнього вчителя історії, що дає змогу здійснити розроблення власної освітньої траєкторії та обрання індивідуального стилю взаємодії, співпраці й спілкування [12, с. 220-222].

Висновки. Отже, загальною метою формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього вчителя історії є самоактуалізована його творча індивідуальність, що сприяє гармонії із собою, своїми потребами, мотивами, інтересами, професією та соціальним середовищем, що його оточує. Це детермінує почуття задоволеності, певним чином і почуття щастя під час професійної підготовки, виявляючи свою неповторність в індивідуальному стилі навчальної діяльності. Індивідуальний стиль власної педагогічної діяльності майбутнього вчителя історії реалізується насамперед у поведінці й удосконаленні здібностей у процесах професійної підготовки та складається з комплексу професійно важливих якостей, що дають змогу ефективно вирішувати навчальні завдання, тим самим забезпечувати успішне формування професійної компетентності майбутнього вчителя історії під час вивчення фахових дисциплін у закладі вищої педагогічної освіти. Вирішення такої важливої для сучасної теорії і практики професійної освіти майбутніх учителів історії у процесі вивчення фахових дисциплін у закладах вищої педагогічної освіти, проблеми формування їхньої професійної компетентності, має досить широкий діапазон ще не досліджених наукових підходів, технологій і різнорівневих практичних аспектів. Подальших досліджень вимагають питання застосування ІТ у формуванні досліджуваного феномена, його розвитку в дуальних формах вищої педагогічної освіти.

Література

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.
2. Гавритюк С. Аксиологічні підходи до розвитку педагогічної творчості у професійній підготовці майбутніх вихователів. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. № 15. С. 81–86.

3. Дуднік Н. Уміння професійної самоорганізації як засіб підвищення адаптованості першокурсників до умов навчання у вищій школі. *Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна*. 2009. Вип. 25. Ч. 4. С. 81–88.
4. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37–38. С. 2004. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Зязюн І. А. Структурні компоненти свободи особистості в умовах динаміки її освіченості та вихованості. *Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології* : зб. наук. праць / за заг. ред. Н. Г. Ничкало. Харків : НТУ «ХПІ», 2007. 644 с.
6. Кремень В. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 3. С. 3–19.
7. Менеджмент персоналу: навч. посіб. / За заг. ред. д. е. н., проф. В. Я. Брича. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 520 с.
8. Нова українська школа: poradnik dla vchytelia / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
9. Огнев'юк В. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія : монографія / за ред. Кременя В., Левовицького Т., Огнев'юка В., Сисоєвої С. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2013. 460 с.
10. Онишук Л. А. Гуманізація освіти як основна детермінанта розвитку особистості. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 3. С. 102 – 107.
11. Смолюк А. І. Теоретичний аналіз проблеми професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. №2(3). С. 40–47.
12. Цар І. Теоретичні передумови формування індивідуального стилю професійної діяльності вчителя–гуманітарія. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10 (Ч. 1). С. 219–225.

References

1. Bekh, I. D. (2018). Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti : monohrafiia. [Personality on the way to spiritual values: monograph]. / I. D. Bekh. Kyiv – Chernivtsi : «Bukrek», 320. [in Ukrainian].
2. Havrytiuk, S. (2015). Aksiolohichni pidkhody do rozvytku pedahohichnoi tvorchosti u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh vykhovateliv. [Axiological approaches to the development of pedagogical creativity in the professional training of future educators]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*. 15. 81–86. [in Ukrainian].
3. Dudnik, N. (2009). Uminnia profesiinoi samoorganizatsii yak zasib pidvyshchennia adaptovanosti pershokursnykiv do umov navchannia u vyshchii shkoli. [The ability of professional self-organization as a means of improving the adaptability of first-year students to the conditions of study in higher education]. *Visnyk Lviv. un-tu. Seriiia pedahohichna*. 25. Ch. 4. 81–88. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu». [Law of Ukraine "On Higher Education"]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*. 2014. № 37–38. 2004. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [in Ukrainian].
5. Ziaziun, I. A. (2007). Strukturni komponenty svobody osobystosti v umovakh dynamiky yii osvichenosti ta vykhovanosti. [Structural components of individual freedom in the conditions of the dynamics of its education and upbringing]. *Teoretychni ta metodychni zasady rozvytku pedahohichnoi osvity: pedahohichna maisternist, tvorchist, tekhnolohii* : zb. nauk. prats / za zah. red. N. H. Nychkalo. Kharkiv : NTU «KhPI», 2007. 644 s. [in Ukrainian].
6. Kremen, V. (2013). Pedahohichna synerhetyka: poniatiino-katehorialnyi syntezy. [Pedagogical synergy: conceptual and categorical synthesis]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy*. 3. 3–19. [in Ukrainian].
7. Menedzhment personalu: Navch. posib. [Personnel management: education. manual]. / za zah. red. d. e. n., prof. V. Ya. Brycha. Ternopil: TNEU, 2012. 520. [in Ukrainian].
8. Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia. [New Ukrainian school: a teacher's guide]. / pid zah. red. Bibik N.M. K.: TOV «Vydavnychi dim «Pleiady», 2017. 206. [in Ukrainian].
9. Ohneviuk, V. (2013). Osvitni reformy: misiia, diisnist, refleksiia : monohrafiia. [Educational reforms: mission, validity, reflection: monograph]. / za red. Kremenia V., Levovytskoho T., Ohneviuka V., Sysoievoi S.. Kyiv: TOV «Vydavnyche pidpriemstvo «EDELVEIS», 460. [in Ukrainian].
10. Onyshchuk, L. A. (2017). Humanizatsiia osvity yak osnovna determinanta rozvytku osobystosti. [Humanization of education as the main determinant of personality development]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. 3. 102 – 107. [in Ukrainian].
11. Smoliuk, A. I. (2016). Teoretychnyi analiz problemy profesiinoho samorozvytku maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly. [Theoretical analysis of the problem of professional self-development of future primary school teachers]. *Pedahohichnyi chasopys Volyni*. 2(3). 40–47. [in Ukrainian].
12. Tsar, I. (2014). Teoretychni peredumovy formuvannia indyvidualnogo stylu profesiinoi diialnosti vchytelia-humanitariia. [Theoretical prerequisites for the formation of the individual style of professional activity of a teacher–humanities]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. 10 (Ch. 1), 219–225. [in Ukrainian].